

Frits A. Goossens

G. de Lange, *Relatiegestoorde kinderen. Twee opvoedingswijzen bij hechtingsstoornissen*. Assen: Van Gorcum, 2001, ISBN 90 232 3800 1, 135 blz., 15,00 Euro.

In zijn boek *Relatiegestoorde kinderen* doet De Lange zich kennen als een ouderwetse geleerde. Ik gebruik 'ouderwets' vooral om aan te geven dat het hier gaat om een hulpverlener, een orthopedagoog die zich laat leiden door de praktijk; zeg maar door de problemen die zich aandienen en niet door wetenschappelijke ontwikkelingen. Ik ben genegen een dergelijke attitude te accepteren van vakgenoten die hun beroep uitoefenden in de jaren veertig en vijftig van de vorige eeuw en in de periode daaraan voorafgaand. Toen was de empirische traditie in de pedagogiek immers nagenoeg afwezig. Maar de afgelopen 40 jaar hebben we juist gezien dat empirische onderzoeksresultaten in staat zijn om oude mythes door te prikken. Daarnaast is de empirische traditie in staat gebleken nieuwe theorieën te toetsen en aan de hand van uitkomsten nieuwe ideeën te genereren. Het lijkt mij dan ook zinvol dat een hulpverlener zich op meer verlaat dan de praktijk alleen, al is dat zijn of haar meest directe realiteit. Dit neemt niet weg dat een hulpverlener af en toe wel eens iets moet en niet altijd kan wachten totdat de wetenschap met dwingende voorschriften komt.

Nee, zo iemand moet voort, want er kloppen mensen aan de deur met reële problemen en daar moet wel iets voor zijn. Is er niets, dan moet de hulpverlener zelf iets verzinnen. De Lange heeft dat gedaan. Hij heeft aansluiting gezocht bij reeds bestaande 'Holdingtherapieën' die nogal eens als panacee voor hechtingsstoornissen worden voorgeschreven (Myeroff, Mertlich & Gross, 1999). Hij heeft daar op basis van eigen ervaringen een variant van gemaakt en die toegepast. 'Holdingtherapieën' gaan uit van de gedachte dat hechting niet op gang is gekomen en dat hechting alsnog kan plaatsvinden door het kind veel warmte en lichamenlijk contact te bieden. De auteur spreekt in dit geval van omsluiting (Zie Myeroff, R., Mertlich, G., & Gross, J. (1999). Comparative effectiveness of holding therapy with aggressive children. *Child Psychiatry and Human development*, 29, 303-313).

Tot zover kan ik de gang van zaken begrijpen en billijken. De Lange heeft zich sterk gemaakt voor een vorm van therapie, die hij op basis van eigen ervaringen als succesvol ziet. Hij heeft nu ook een tweede boek geschreven over deze materie, zodat een breder publiek kan kennisnemen van de inhoud. Ik heb echter twee belangrijke bezwaren tegen de inhoud van het boek. Het eerste betreft de volstrekt ontbrekende aansluiting van wat De Lange doet op de theorie van hechting. Het tweede bezwaar heeft betrekking op de kennelijke minachting van de auteur voor empirische kennis. Een kleiner bezwaar is dat De Lange wat houterig en chaotisch schrijft.

De Lange beweert dat zijn versie van de 'Holdingtherapie' kan helpen om hechtingsstoornissen aan te pakken. Nu is de hechtingstheorie sinds de eerste publicaties van Bowlby eind jaren '60 en begin jaren '70 inmiddels redelijk ingeburgerd. Zo is bekend dat kinderen – vermoedelijk als gevolg van evolutionaire ontwikkelingen – beschikken over het vermogen om zich te hechten aan volwassen verzorg(st)ers. De biologische functie van hechtingsgedrag (dit wil zeggen: het opzoeken van de nabijheid van en fysiek contact met de volwassen verzorgster) is vergroting van de kans op overleving. Wie dicht bij zijn of haar moeder blijft, heeft

een grotere kans op bescherming en voeding. Dit zegt echter nog niets over de kwaliteit van die hechting, want die kan veilig zijn of onveilig. Het gaat hier dan om de psychologische dimensie van hechting, om de vraag hoeveel vertrouwen het kind heeft ontwikkeld in de beschikbaarheid van de hechtingsfiguur. Onveilige hechting wordt nog verder onderscheiden in verschillende typen. Juist vanwege die verschillende typen mag verwacht worden dat therapieën die pogen stoornissen te verhelpen aansluiten op dat onderscheid.

Bij De Lange vind ik daarvan niets terug. Sterker nog: ondanks het gebruik van de term hechtingsstoornis vind ik niet één verwijzing naar de theorie van Bowlby, evenmin naar het zo goed empirisch gedocumenteerde onderscheid in subtypen van onveilige hechting. Dit klempt des te meer, aangezien zowel Universiteit Leiden (Van IJzendoorn) als de Vrije Universiteit te Amsterdam (Schuengel) vooraanstaande hoogleraren Pedagogiek hebben, die bij voortduring een lans hebben gebroken voor de hechtingstheorie als pedagogisch relevante theorie.

Maar er is meer dat mij niet aanspreekt. De Lange is van mening dat zijn 'Holdingtherapie' vooral kan worden toegepast bij kinderen tot negen jaar oud. Daarna zou deze therapie minder of zelfs niet meer geïndiceerd zijn. Als argument hanteert hij dat het kind vanaf die leeftijd minder affectieve behoeften zou hebben en meer sociale. Vanaf die leeftijd zou de groep van leeftijdgenoten veel belangrijker worden, en wel zo belangrijk dat het kind zich niet meer zou richten op de ouders. Om die reden heeft hij voor residentieel geplaatste jongeren een therapie ontwikkeld (ook al als bestrijder van de hechtingsstoornis) die is gebaseerd op identificatie met de groep en de normen van de groep.

Nog afgezien van het feit dat de auteur hier een gebrekkige kennis van de ontwikkelingspsychologie hanteert en kennelijk soms wat al te populistische ideeën van Harris' (1998) *The nurture assumption* klakkeloos overneemt, is de vraag wat zich richt op de normen van de groep van doen heeft met hechting. Voor De Lange is hechting kennelijk iets anders dan voor aanhangers van de hechtingstheorie. Hij heeft het over het positief ervaren van deelneming aan een groep en het vinden van aansluiting en hechting aan anderen. Maar bij Bowlby impliceert hechting een vorm van intimiteit, en dat is toch echt iets anders dan een lekker potje voetballen met de anderen.

Ik ben niet op voorhand tegen de therapie die De Lange voorstelt, maar ik ben van mening dat een beoordeling van zijn therapie gebaseerd moet zijn empirisch onderzoek en voorafgaande diagnostiek. Uit de terminologie van de auteur valt niet zonder meer te halen voor wie dit nu zo'n geschikte therapie is. Hij heeft het over het schijnaanangepaste kind, het kind met 2 gezichten, het kind met een dubbele bodem, het schijnbaar normale kind, het agressieve kind en het chaotische kind. Het feit dat onderscheid wordt gemaakt naar verschillende typen, lijkt mij nuttig; maar dat al dit gedrag zomaar zonder meer kan worden herleid tot een hechtingsstoornis, is mij niet zonder meer duidelijk. Er zijn overigens wel degelijk op de hechtingstheorie gebaseerde interventies. Zo pogen Schuengel, Zegers, Jansma en Van IJzendoorn (2000) na te gaan of groepsmentoren in Zetten als veilige basis voor de pupillen kunnen fungeren. De doelstellingen zijn in dat laatste project gelijk aan die van De Lange, maar bij deze auteurs wordt de hechtingstheorie daadwerkelijk als uitgangspunt genomen. Zie Schuengel, C., Zegers, M., Jansma, J.B.M. & IJzendoorn, M.H. van (2000). Pedagogical policy dilemmas in residential treatment of disturbed adolescents. In H-J. Schulze (Ed.), *Stability and complexity: Perspectives for a child oriented family policy* (pp.75-92). Amsterdam: VU University Press.

Inmiddels blijf ik zitten met een boek dat niet zo duidelijk te plaatsen valt. Het valt te hopen dat mensen als De Lange meer samenwerking zoeken met collega-onderzoekers, die de waarde van zijn benadering toetsend zullen bestuderen. De

Boekbesprekingen

consument kan daarmee alleen maar gebaat zijn. Dat de belangen van die consument voor De Lange zwaar wegen, daarvan heeft hij mij wel overtuigd.